

บทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย
The role of the media in creating media to improve the quality
of life of Thai elderly people

ปฐมปรัชญ์ อัมพัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

E-mail: Purimprat.am@vru.ac.th

ณัฐปคัลภ์ อัครภูริณาคินทร์

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

E-mail: Nutpakal.ak@northbkk.ac.th

สุกฤษฎ์ ศรีธัญรัตน์

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

E-mail: sukrit.sr@northbkk.ac.th

สิริพงษ์ สุวรรณประภักดิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

E-mail: siriphong.s@rmutp.ac.th

Purimprat Amapan

Lecturer in the Communication Arts Program

;Valaya Alongkorn Rajabhat University under Royal Patronage

Nutpakal Akaraphurinakin

Lecturer in the Communication Arts Program; North Bangkok University

Sukrit Srithanyarat

Lecturer in the Communication Arts Program; North Bangkok University

Siriphong Suwanpraphak

Lecturer in the Communication Arts Program;

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

รับเข้า : 22 ตุลาคม 2568 แก้ไข : 56 ธันวาคม 2568 ตอรับ : 27 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาการโทรทัศนต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ (Content Analysis) ทั้งสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างสื่อออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อออฟไลน์ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ Thai PBS , สถานีโทรทัศน์เวิร์คพอยท์และสื่อออนไลน์ ได้แก่ ช่องมนุษย์ต่างวัย ออกอากาศผ่าน Facebook Fanpage

ผลการวิจัย พบว่า เนื้อหารายการโทรทัศน์ต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยมีพบในสื่อออฟไลน์และออนไลน์ โดยเฉพาะในสื่อออนไลน์จากรายการมนุษย์ต่างวัย มีการนำเสนอเรื่องราวที่เชื่อมโยงคนในช่วงวัยต่างๆ ผ่านมุมมองชีวิตที่แตกต่างกัน โดยใช้การเล่าเรื่องแบบสารคดีเชิงลึกที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ทุกวัยสำหรับบทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย สื่อออนไลน์มีบทบาทการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายและเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุ ในขณะที่สื่อออฟไลน์รายการทางสถานีโทรทัศน์ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่าสื่อออนไลน์

คำสำคัญ : บทบาทหน้าที่ของสื่อ การสร้างสรรค์สื่อ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

This research aims to analyze television content regarding media creation for enhancing the quality of life among the Thai elderly, and to examine the roles and functions of media in fostering such creative content. This study employs a qualitative research design, utilizing content analysis of both online and offline media platforms. The sample is categorized into two types: offline media, represented by Thai PBS and Workpoint TV; and online media, specifically the 'Manoon Tang Wai' (Humans of Ageing) channel broadcast via Facebook Fanpage.

The research findings reveal that content aimed at enhancing the elderly's quality of life is present in both offline and online media, with a notable prominence in online platforms, particularly 'Manoon Tang Wai.' This program presents narratives that bridge generational gaps through diverse life perspectives, utilizing an in-depth yet accessible documentary storytelling approach. Regarding the roles of media, online platforms play a significant part in providing diverse content that reaches the elderly digital audience. Conversely, offline television programs remain critically essential for the elderly demographic, maintaining a higher level of influence and accessibility compared to online media.

Keywords: Role of Media, Media Creation, Quality of Life for Senior Citizens

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) ซึ่งหมายถึงการที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด แนวโน้มดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในประเด็นด้าน

การสื่อสาร ที่ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้เท่าทัน เข้าถึงบริการของรัฐ และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคมอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้เริ่มดำเนินการสำรวจประชากรสูงอายุของประเทศครั้งแรกในปี พ.ศ.2537 และอีก 4 ครั้งถัดมาในปี พ.ศ.2545, ปี พ.ศ.2550, ปี พ.ศ.2554, และปี พ.ศ.2557 ซึ่งเห็นได้ว่าจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.8 ในปีแรกของการสำรวจ เป็นร้อยละ 9.4, 10.7, 12.2, และ 14.9 ในปีการสำรวจครั้งต่อๆ มาตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยอย่างแท้จริง และคาดว่าจะเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอีก 10 ปีข้างหน้า และคาดประมาณว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็นร้อยละ 25.1 ในปี พ.ศ.2573 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2565)

แม้ว่ารัฐบาลไทยจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายต่าง ๆ เพื่รองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร เช่น ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) แต่การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในเชิงนโยบายยังคงมีลักษณะกระจัดกระจาย ขาดความเฉพาะเจาะจง และไม่ครอบคลุมปัญหาที่หลากหลายของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล (ยุทธศาสตร์ชาติ 2560, 2561 : 8 - 12)

นอกจากนี้ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุไทยยังมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของรัฐ รวมถึงรูปแบบเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในสังคม การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ และการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556)

หนึ่งในประเด็นที่เป็นที่สนใจของสื่อมวลชนทั่วโลกตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย (ageing society) และสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (completed aged society) ซึ่งเกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลกโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ทั้งในภูมิภาคยุโรปและภูมิภาคเอเชีย รวมถึงในประเทศไทย ทำให้วิวัฒนาการของมนุษยชาติตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมานั้นมิใช่แค่การปรับตัวให้มีชีวิตอยู่รอด และการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ หากแต่ยังหมายถึงการมีชีวิตที่ยืนยาวอย่างมีสุขภาพที่แข็งแรงอีกด้วย สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงนี้ คือการตื่นตัวของนักวิชาการด้านประชากรศาสตร์ นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์อื่นๆ ซึ่งเห็นได้จากการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับประชากรสูงอายุของประเทศ และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ รวมถึงการตราพระราชบัญญัติสูงอายุขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 (ยุทธศาสตร์ชาติ 2560, 2561 : 20-27)

ในบริบทของสังคมช่วงเดียวกันประเทศไทยได้ลงทุนกับการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตรายการและการออกอากาศของสื่อโทรทัศน์จากระบบแอนะล็อกไปสู่ระบบดิจิทัลและมีการจัดประมวลคลื่นความถี่และการลงทุนของสถานีโทรทัศน์และผู้ผลิตรายการต่างๆ เป็นเงินมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่ควรเกิดขึ้นเพียงเพื่อให้รายการโทรทัศน์มีคุณภาพ ทั้งในด้านระบบการส่งสัญญาณและมีความคมชัดของภาพและเสียงเพิ่มขึ้นในระดับสูงหรือที่เรียกว่าโทรทัศน์ความคมชัดสูง (High Definition Television [HDTV]) และเปลี่ยนจากการมีจำนวนช่องโทรทัศน์เพิ่มจาก 6 ช่อง (ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และไทยพีบีเอส) ไปเป็น 48 ช่องเท่านั้น แต่ควรหมายถึงคุณค่าของเนื้อหารายการที่นำเสนอที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติก็ควรเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาผู้สูงอายุก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้สนใจให้ความสำคัญกับการจัดสรรพื้นที่ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ แต่เมื่อสถานีโทรทัศน์มีช่องรายการเพิ่มมากขึ้นพร้อมกับศักยภาพในการผลิตรายการและแพร่สัญญาณที่มีคุณภาพมากขึ้น ในขณะที่ผู้สูงอายุก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วพร้อมกับ

ความสามารถที่จะควบคุมการเปิดรับชมหรือตอบสนองได้อย่างทันท่วงที จึงเป็นการสมควรที่ผู้สูงอายุ จะได้รับการพิจารณาจัดสรรพื้นที่ให้เป็นการเฉพาะทางสื่อโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน

บทบาทสื่อต่อผู้สูงอายุ สื่อออนไลน์ มีบทบาทเป็นสื่อหลักที่เข้าถึงง่ายและมีความน่าเชื่อถือสูง ทำหน้าที่ให้ความรู้สุขภาพในวงกว้างและช่วยบำบัดจิตใจสร้างความผ่อนคลาย (Nostalgia Therapy) ส่วนทางด้านสื่อออนไลน์ มีบทบาทเปลี่ยนผู้สูงอายุให้เป็นผู้ใช้งานเชิงรุก (Active User) ช่วยลดความ โดดเดี่ยวผ่านสังคมออนไลน์ ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองและกระตุ้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการทำวิจัยในด้าน บทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย ซึ่งผลการวิจัยที่จะ ได้มานั้นจะสามารถนำไปพัฒนาให้สร้างคุณค่าสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ไทยได้อย่างมีคุณภาพและมีแนวทางที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อ (Media Roles and Functions Theory)

สถาบันสื่อมวลชนไม่ได้เป็นเพียงท่อส่งผ่านข้อมูล แต่มีบทบาทและหน้าที่ที่ซับซ้อนต่อสังคม ตาม แนวคิดของ Harold D. Lasswell (1948) และ Charles R. Wright (1975) สามารถสรุปบทบาท หน้าที่หลักของสื่อมวลชนได้ 4 ประการ ดังนี้

1. การสอดส่องระวังเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Surveillance of the Environment): คือหน้าที่ใน การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและ ภายนอกสังคม เพื่อเตือนภัยและแจ้งให้ประชาชนทราบถึงสิ่งที่ควรรับรู้ ในงานวิจัยนี้ สื่อทำ หน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ สวัสดิการ และมาตรการต่างๆ ที่ผู้สูงอายุพึงได้รับจากภาครัฐ
2. การประสานส่วนต่างๆ ในสังคม (Correlation of the Components of Society): คือ หน้าที่ในการอธิบาย ตีความ วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นต่อข่าวสารต่างๆ เพื่อชี้แนะและ สร้างความเห็นพ้องต้องกันในสังคม (Consensus) สื่อในงานวิจัยนี้ทำหน้าที่แปลสารนโยบาย ที่ซับซ้อนให้เป็นเนื้อหาที่เข้าใจง่าย และกระตุ้นให้สังคมตระหนักถึงประเด็นสังคมสูงวัย
3. การถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Transmission of the Social Heritage): คือหน้าที่ในการให้ การศึกษา (Education) เผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไป ยังอีกรุ่นหนึ่ง ในงานวิจัยนี้ สื่อมีบทบาทในการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุที่มีคุณค่า การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัย
4. การให้ความบันเทิง (Entertainment): คือหน้าที่ในการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างความ เพลิดเพลินและผ่อนคลายความตึงเครียดทางสังคม ซึ่งรายการต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น

รายการท่องเที่ยว หรือรายการที่สร้างแรงบันดาลใจ ก็ทำหน้าที่นี้ควบคู่ไปกับการให้สาระความรู้

งานวิจัยนี้จะใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวในการวิเคราะห์ว่าสื่อแต่ละประเภท ทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ ทำหน้าที่เหล่านี้ในการสื่อสารประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุอย่างไร และบทบาทเหล่านี้ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้สูงอายุกลุ่มต่างๆ อย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาทหน้าสื่อ หมายถึง การทำหน้าที่ของสื่อทั้งสื่อออฟไลน์และสื่อออนไลน์ ที่ครอบคลุมทั้ง 4 บทบาทหน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ในการให้ข่าวสาร หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือการชักจูงใจ หน้าที่ในการให้การศึกษาและหน้าที่ในการให้ความบันเทิง

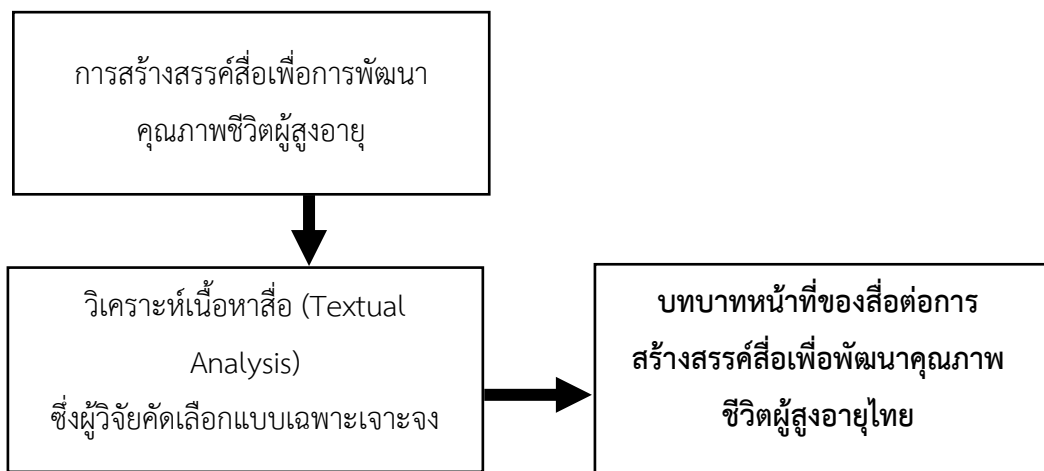
ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปตามรัฐธรรมนูญ

การสร้างสื่อ หมายถึง กระบวนการผลิตสื่อ (ผู้ส่งสาร) ไปยังกลุ่มสังคมผู้สูงอายุ (ผู้รับสาร) โดยผ่านช่องทางของสื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ยูทูป (Youtube)

กลุ่มสังคมผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มทางสังคมที่มีส่วนร่วมในกลุ่มทางสังคม มีบทบาทในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมของสังคมตลอดจนการได้รับการยอมรับทางสังคมและมีสถานภาพทางสังคมที่เป็นยอมรับของบุคคลทั่วไป

สื่อออนไลน์ หมายถึง สื่อที่มีการเผยแพร่ทางช่องทาง เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ยูทูป (Youtube)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารระดับทุติยภูมิตามแนวทางของ Scott (1990; 2006) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องและเป็นเครื่องมือสำคัญ ประกอบด้วย 1) มีความถูกต้อง (authenticity) คือ เป็นเอกสารที่มาจากแหล่งเชื่อถือได้มีความต้องถูกต้อง สมบูรณ์ 2) มีความน่าเชื่อถือ (credibility) คือ เป็นเอกสารที่ปราศจากข้อผิดพลาดและการบิดเบือนข้อมูล 3) มีความเป็นตัวแทน (representativeness) คือ เป็นเอกสารที่สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ รายละเอียดสามารถเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างได้ และ 4) มีความหมายชัดเจน (meaning) คือ เป็นเอกสารที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนัยสำคัญของการวิจัย (Mogalakwe, 2006) การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้ตัวแบบการวิเคราะห์เนื้อหา โดยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ผ่านแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้ตัวแบบการวิเคราะห์โดยกำหนดเป็นตาราง ผ่านแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อ ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์และบทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย

เกณฑ์การวิเคราะห์	สื่อประเภทออฟไลน์	สื่อประเภทออนไลน์
วิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์		
- ผู้ผลิตรายการ	- สถานีโทรทัศน์ Thai PBS	ช่องมนุษย์ต่างวัย
- เนื้อหารายการโทรทัศน์	รายการ วันใหม่ ไทยพีบีเอส	จำนวน 20 เทป
- ผู้ดำเนินรายการ	จำนวน 16 เทป	
- ผู้ร่วมรายการ	- สถานีโทรทัศน์เวิร์คพอยท์	
- ผู้ชมเป้าหมาย	รายการ คุณพระช่วย	
	จำนวน 16 เทป	
วิเคราะห์บทบาทหน้าที่สื่อ		
- หน้าที่ในการให้ข่าวสาร	- สถานีโทรทัศน์ Thai PBS	ช่องมนุษย์ต่างวัย
- หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็น หรือการชักจูงใจ	รายการ วันใหม่ ไทยพีบีเอส	จำนวน 20 เทป
	จำนวน 16 เทป	
- หน้าที่ในการให้การศึกษา	- สถานีโทรทัศน์เวิร์คพอยท์	
- หน้าที่ในการให้ความบันเทิง	รายการ คุณพระช่วย	
	จำนวน 16 เทป	

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ในช่วงระยะเวลา 6 เดือน (มกราคม 2568 - กรกฎาคม 2568) และแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภท ประกอบไปด้วย 1. ประเภทสื่อออนไลน์ 2. ประเภทสื่อออฟไลน์ ดังนี้

1. ประเภทสื่อออนไลน์

1.1.1 ช่องมนุษย์ต่างวีย์ ออกอากาศผ่านทางสื่อออนไลน์ เฟซบุ๊ก
จำนวน 20 เทป

2. ประเภทสื่อออฟไลน์

2.1.1 สถานีโทรทัศน์ Thai PBS

รายการ วันใหม่ ไทยพีบีเอส จำนวน 16 เทป

2.1.2 สถานีโทรทัศน์เวิร์คพอยท์

รายการ คุณพระช่วย จำนวน 16 เทป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functional Theory) วิเคราะห์รายการในช่อง Workpoint สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) และสื่อออนไลน์ ช่องมนุษย์ต่างวีย์ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงบทบาทหน้าที่การทำงานของสื่อในสังคมโดยมุ่งเจาะลึกบทบาทของสื่อมวลชน โดยเฉพาะและจะยกนำโครงสร้างทฤษฎีบทบาทหน้าที่ในศาสตร์ด้านสังคมวิทยาขึ้นมาเพื่อให้เห็นถึงความเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วยการทำงานของหน่วยงานระบบย่อยของงานจำนวน 1 งานที่มีการยึดโยงซึ่งกันและกันจะทำให้เห็นถึงภาพรวมของสื่อมวลชนที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในการทำหน้าที่ที่จะตอบสนองความจำเป็นทางสังคมและความต่อเนื่องในการรักษาระเบียบกฎเกณฑ์การรวมอยู่ของผู้คนภายในสังคมพร้อมกับการกระตุ้นเตือนและสร้างแนวทางการปรับตัวพร้อมกับการนำสื่อที่มีอยู่ให้ได้แสดงออกถึงความคิดการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ในระบบสังคมยุคปัจจุบัน

ผ่านการพิจารณาหน้าที่ประการที่ 4 ของสื่อมวลชนคือความบันเทิงการสอดส่องกับสิ่งแวดล้อมหมายถึง การเสาะแสวงหา และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอกสังคมหนึ่ง ๆ หน้าที่ด้านนี้ก็คือการให้ข่าวสารการประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคม หมายถึง การที่สื่อมวลชนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดเป็นข่าว เป็นการวิเคราะห์และเสนอแนะว่าควรจะทำอย่างไรกับสิ่งนั้น ๆ เรียกว่าหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือหน้าที่ในการชักจูงใจการถ่ายทอดมรดกทางสังคม หมายความว่า การเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม แก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม เพื่อให้วิวัฒนาการและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ คงอยู่ต่อไป คือหน้าที่ด้าน การให้การศึกษาการให้ความบันเทิง หมายความว่า การเผยแพร่การแสดงดนตรี และศิลปะเพื่อสร้างความจรรโลงใจแก่ประชาชน เป็นหน้าที่ในด้านการให้ความบันเทิงของสื่อมวลชน ดังนี้

1) หน้าที่ในการให้ข่าวสาร เป็นการเตือนให้ประชาชนได้ทราบถึงภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ และเมื่อข่าวสารนั้นเผยแพร่เพื่อมวลชน การเตือนผ่านสื่อมวลชน จึงเป็นการสนับสนุนความรู้สึกรู้เรื่องความเสมอภาคในสังคม ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในอันที่จะหลีกเลี่ยงจากอันตราย

2) หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็น หรือการชักจูงใจ หน้าที่หลักของการแสดงความคิดเห็นก็เพื่อจะแนะนำให้ป้องกัน และแก้ไขผลอันไม่พึงปรารถนาของเหตุการณ์ต่าง ๆ สื่อมวลชนทำหน้าที่ใน

การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่าง ๆ ในสังคม ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมทั้งเสนอแนะเพื่อให้เกิดการกระทำต่อประเด็นเหล่านั้นขององค์กรต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

3) หน้าที่ในการให้การศึกษา สื่อมวลชนทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียน โดยการให้ความรู้ทางอ้อมแก่ประชาชน ผ่านข่าวสารและบทความหรือรายการเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ประชาชนทั้งที่อยู่ในโรงเรียน และที่อยู่นอกโรงเรียน ความรู้ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศิลปะ การประกอบอาชีพ เป็นความรู้ที่ประชาชนได้รับส่วนหนึ่งจากสื่อมวลชน ในแง่ของการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันสังคม และการเผยแพร่ค่านิยมในสังคม (socialization) เพื่อดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ สื่อมวลชนก็ทำหน้าที่ในการทำให้วัฒนธรรม และค่านิยมที่ยอมรับในสังคมแพร่หลาย ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนได้รับการรับรู้ และเข้าใจจากคนในชุมชนอื่น ๆ สร้างความรู้สึกของความเป็นชาติเดียวกัน และความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม (nationalism) ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ

4) หน้าที่ในการให้ความบันเทิง โดยมีตัวอย่างเช่น สื่อมวลชนได้เพิ่มจำนวนคนดูกีฬาอย่างมหาศาล เมื่อการแข่งขันกีฬาถูกนำเสนอผ่านวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ทำให้นักกีฬามีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านค่าตัวและรายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากการเล่นกีฬาทำให้มีการขยายพื้นที่ (geographical expansion) ในการดูการแข่งขันไปทั่วประเทศและทั่วโลก ทำให้การกีฬาพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ผู้วิจัยสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ บทบาทหน้าที่สื่อช่องเวิร์คพอยท์โดยแบ่งออกเป็น 3 บทบาทหน้าที่ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร บทบาทหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ และบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา ที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมายของผู้สูงอายุ โดยเริ่มที่รายการโดดเด่นในสื่อออนไลน์และสื่อออนไลน์ ดังนี้

สื่อออนไลน์ ช่อง Workpoint รายการ คุณพระช่วย เป็นรายการโทรทัศน์ที่เน้นการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเหตุการณ์สำคัญในอดีต โดยมักจะเล่าเรื่องในรูปแบบที่มีการแสดงละครหรือการนำเสนอในลักษณะทอล์กโชว์ที่ให้ข้อมูลและความรู้ รายการคุณพระช่วยทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย ผ่านการเล่าเรื่องราวจากอดีตที่สำคัญ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์ที่มีผลต่อสังคมไทย การนำเสนอข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ผู้ชมได้รับความรู้ใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่อาจไม่เคยรู้มาก่อน และเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมที่เกิดขึ้นในอดีต กล่าวได้อีกนัยหนึ่งหนึ่งในบทบาทสำคัญของรายการ คุณพระช่วยคือการให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม โดยการเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจจากอดีตในรูปแบบที่มีความสนุกสนานและน่าติดตาม โดยมีการแสดงละครหรือการพูดคุยที่กระตุ้นความสนใจให้ผู้ชมรู้สึกเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้ ประกอบกับการจัดรายการในลักษณะทอล์กโชว์ที่ทำให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมและรู้สึกสนุกสนานไปกับเนื้อหาของรายการ ทั้งนี้รายการคุณพระช่วยมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้ชม โดยเฉพาะในเรื่องของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย การนำเสนอเหตุการณ์ในอดีตหรือเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลสำคัญของไทยช่วยให้ผู้ชมได้รับความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม และสามารถเรียนรู้ถึงค่านิยมและบทเรียนจากอดีตที่ยังคงมีความสำคัญต่อสังคมในปัจจุบัน สรุปได้ว่ารายการคุณพระช่วยทำหน้าที่หลากหลายตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยมีบทบาทในการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย การให้ความบันเทิงที่ช่วยให้ผู้ชมรู้สึกสนุกสนานในการเรียนรู้ การให้การศึกษาเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม การเชื่อมโยงสังคมผ่าน

การสะท้อนเหตุการณ์จากอดีต การตีความเหตุการณ์และบทเรียนจากอดีต รวมทั้งการสร้างความเป็นระเบียบในสังคมผ่านการถ่ายทอดคุณค่าจากอดีต

สื่อออนไลน์ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) หรือ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (TPBS) เป็นสถานีโทรทัศน์สาธารณะของประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการรายการโทรทัศน์ที่ไม่แสวงหากำไร และเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมืองและธุรกิจ การดำเนินการของสถานีอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 ที่เน้นการให้บริการที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป

ไทยพีบีเอสมุ่งเน้นการเสนอรายการที่ให้ข้อมูลและความบันเทิงที่ถูกต้องและเป็นกลาง เนื้อหาของรายการครอบคลุมหลายด้าน เช่น รายการข่าวที่นำเสนอข่าวสารอย่างเป็นธรรม รายการสารคดีที่เน้นธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม รายการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา และรายการที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และการศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน โดยสถานีมีการออกอากาศในระบบดิจิทัลและระบบดาวเทียม ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่มีคุณภาพได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ ไทยพีบีเอสยังมีการรับชมผ่านทางเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามข่าวสารและรายการต่างๆ ได้ทุกที่ทุกเวลา อย่างไรก็ตาม ไทยพีบีเอสมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง สร้างสรรค์ และมีประโยชน์ต่อสังคม ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจในด้านต่างๆ เช่น สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และประชาธิปไตย

รายการ วันใหม่ ไทยพีบีเอส ถือเป็นรายการข่าวเช้าที่โดดเด่นในการทำหน้าที่สื่อสารมวลชนอย่างครบวงจร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ ข่าวสาร ที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ และอื่นๆ รายการยังนำเสนอข้อมูลเชิงลึก ผ่านการวิเคราะห์ข่าวจากผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ผู้ชมเข้าใจประเด็นต่างๆ ได้อย่างรอบด้านมากขึ้น นอกจากนี้รายการยังเปิดพื้นที่สำหรับการ แสดงความคิดเห็น และ ชักจูงใจ ในเชิงสร้างสรรค์ โดยรายการมีการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสีย และส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม เช่น การเคารพกฎหมาย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเป็นพลเมืองดี

ในด้านการศึกษารายการ "วันใหม่ ไทยพีบีเอส" อัดแน่นด้วยสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ ครอบคลุมหลากหลายด้านเช่น สุขภาพ การศึกษา เทคโนโลยี การเกษตร ฯลฯ รายการยังนำเสนอเรื่องราวของบุคคลต้นแบบ ผู้ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้ชมใฝ่รู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และที่ขาดไม่ได้คือ ความบันเทิง รายการวันใหม่ ไทยพีบีเอสแทรกช่วงบันเทิง เช่น การแสดงดนตรี การสัมภาษณ์ศิลปิน และเรื่องราวน่าสนใจ เพื่อสร้างสีสัน และความผ่อนคลายให้กับผู้ชม การนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ภาษาที่เป็นกันเองทำให้รายการวันใหม่ ไทยพีบีเอสเป็นรายการที่เหมาะสมกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย ที่ต้องการเริ่มต้นวันใหม่ด้วยความสดใส พร้อมรับข่าวสาร และ ความรู้ต่างๆ

สื่อออนไลน์ รายการมนุษย์ต่างวัยเป็นรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางช่องไทยพีบีเอส นำเสนอเรื่องราวของผู้คนในช่วงวัยที่แตกต่างกัน เพื่อสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย โดยมุ่งสร้างความเข้าใจระหว่างคนต่างวัยและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น วัย

ทำงาน และผู้สูงอายุ รายการนี้มีลักษณะเป็นเชิงสารคดี ให้ผู้ชมได้สัมผัสถึงแรงบันดาลใจจากการเล่าเรื่องชีวิตที่จริงใจและลึกซึ้ง ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเปิดมุมมองใหม่ๆ ในการใช้ชีวิต

จุดเด่นของรายการ มนุษย์ต่างวัยคือการนำเสนอเรื่องราวที่เชื่อมโยงคนในช่วงวัยต่างๆ ผ่านมุมมองชีวิตที่แตกต่างกัน โดยใช้การเล่าเรื่องแบบสารคดีเชิงลึกที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ทุกวัย รายการนี้มีความโดดเด่นในการสร้างบทสนทนาที่เป็นกันเอง ทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนได้รับฟังประสบการณ์จากคนรอบข้าง ซึ่งช่วยสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ชมคิดทบทวนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตนเอง นอกจากนี้รายการยังให้ความสำคัญกับการเคารพและเรียนรู้จากความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์ชีวิต ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงคุณค่าในความแตกต่างของช่วงวัย กล่าวได้ว่ารายการนี้มีความสำคัญในเชิงสังคม เนื่องจากช่วยลดช่องว่างระหว่างวัยผ่านการเล่าเรื่องที่อบอุ่นและน่าสนใจ ทำให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับในวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันรายการยังเป็นเวทีในการถ่ายทอดประสบการณ์ที่มักไม่ได้รับการนำเสนอในสื่อทั่วไป เช่น การมองชีวิตของผู้สูงอายุหรือคนรุ่นใหม่ในบริบทที่แตกต่าง รายการนี้จึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยและเป็นพื้นที่ในการสะท้อนวิถีชีวิตที่หลากหลาย

การเชื่อมโยงจุดเด่นของรายการกับกลุ่มผู้ชมช่วยให้รายการประสบความสำเร็จในการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวที่นำเสนอ โดยกลุ่มผู้สูงวัยอาจได้รับแรงบันดาลใจในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันและเข้าใจโลกของคนรุ่นใหม่มากขึ้น ขณะที่กลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานจะได้เรียนรู้ถึงคุณค่าและประสบการณ์ของผู้ที่ผ่านชีวิตมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นการสร้างความเคารพและการยอมรับซึ่งกันและกัน ส่งผลให้รายการเป็นพื้นที่ที่ทั้งคนต่างวัยและต่างประสบการณ์สามารถพบกันกลางทางเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามรายการนี้ทำหน้าที่เป็นเวทีให้ผู้สูงอายุได้สะท้อนและแบ่งปันประสบการณ์ชีวิต ทำให้ผู้สูงวัยรู้สึกว่ามีคุณค่าจากการทำงานหรืออาจไม่ค่อยมีบทบาทในสังคมเท่าในอดีต แต่พวกเขายังมีคุณค่าและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ การสร้างพื้นที่นี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง แต่ยังสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้สูงอายุคนอื่นๆ ในการพัฒนาตนเอง ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง และใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย ซึ่งการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของรายการนี้สามารถนำมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อรายการ มนุษย์ต่างวัยทำหน้าที่เป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตของผู้คนในแต่ละช่วงวัย โดยนำเสนอเรื่องราวของผู้สูงอายุและเยาวชนที่มีมุมมองแตกต่างกัน การนำเสนอเหล่านี้ทำให้ผู้ชมได้รับข้อมูลใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ทศนคติ ความคิด และปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมระหว่างรุ่น ซึ่งทำให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าใจและเรียนรู้วิถีการใช้ชีวิตจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุและผู้สูงอายุก็สามารถรับรู้ความเป็นไปของคนรุ่นใหม่ได้ ต่อมาคือบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้ชม โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างคนต่างวัย การสัมภาษณ์และนำเสนอชีวิตของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำงาน ศิลปะ การดำเนินชีวิต ทำให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้จากคนรุ่นก่อน นอกจากนี้ รายการยังให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีการปรับตัวในยุคปัจจุบันของผู้สูงอายุ เช่น การใช้เทคโนโลยี การทำงานที่สอดคล้องกับยุคสมัย รวมถึงการส่งเสริมความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน ในทางกลับกันรายการยังทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างรุ่น โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่มีความแตกต่าง การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ ช่วยสร้างความเข้าใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้สังคมเกิดความกลมเกลียวและมีความเคารพต่อกันระหว่างวัย การนำเสนอเรื่องราวของผู้สูงอายุและการรับรู้ถึงคุณค่าและประสบการณ์ชีวิตของพวกเขา

เขาช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในสังคม อย่างไรก็ตามการ มนุษย์ต่างวัยตอบโต้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในหลายด้าน ตั้งแต่การให้ข้อมูล การให้การศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การเสนอแนะและวิพากษ์วิจารณ์ รวมถึงการสร้างความบันเทิงและตระหนักรู้ทางสังคม โดยรายการนี้เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้และความเข้าใจระหว่างคนต่างวัย ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่ในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาดูบทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย โดยผู้วิจัย ได้แบ่งประเด็นในการอภิปรายตามผลการศึกษาดังนี้

ด้านเนื้อหารายการโทรทัศน์ต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย

จากการวิเคราะห์พบว่าเนื้อหาของสื่อทั้งออฟไลน์และออนไลน์มีการออกแบบมาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

การนำเสนอแบบสารคดีเชิงลึกที่เข้าถึงง่าย ได้แก่ รายการ "มนุษย์ต่างวัย" ใช้รูปแบบสารคดีที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตจริงอย่างลึกซึ้งแต่เข้าใจง่าย ซึ่งช่วยสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตัวเอง

การเชื่อมโยงมิติทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้แก่ รายการ "คุณพระช่วย" เน้นเนื้อหาด้านวัฒนธรรมไทยและการเล่าเรื่องราวในอดีต ซึ่งช่วยให้ผู้ชมโดยเฉพาะผู้สูงอายุได้รับความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและสามารถเชื่อมโยงบทเรียนจากอดีตเข้ากับปัจจุบันได้

เนื้อหาข่าวสารที่รอบด้านและเป็นประโยชน์ ได้แก่ รายการ "วันใหม่ ไทยพีบีเอส" มุ่งเน้นการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครอบคลุมทั้งเรื่องสุขภาพ เทคโนโลยี และการเกษตร ซึ่งเป็นข้อมูลจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน

การสร้าง ความเข้าใจระหว่างรุ่นผ่านสื่อสมัยใหม่มีความสำคัญกับการเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงช่องว่างระหว่างวัย (Intergenerational) เพื่อสร้างความยอมรับและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมสูงวัย แนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อ (Media Roles and Functions Theory)

ดังนั้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าเนื้อหารายการโทรทัศน์ต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย มีส่วนประกอบที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์สื่อให้มีคุณภาพได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อ (Media Roles and Functions Theory) ของ Harold D. Lasswell (1948) และ Charles R. Wright (1975)

ด้านบทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย

จากการวิเคราะห์พบว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในมิติทางสังคมและจิตใจโดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

บทบาทในการให้การศึกษาและถ่ายทอดมรดกทางสังคม สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นโรงเรียนแห่งความรู้ทางอ้อม ช่วยเผยแพร่ค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม (Socialization) ทำให้ผู้สูงอายุสามารถรักษาเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจในชาติไว้ได้

บทบาทการเป็นพื้นที่สะท้อนตัวตนของผู้สูงอายุผ่านทาง รายการ "มนุษย์ต่างวัย" ทำหน้าที่เป็นเวทีให้ผู้สูงอายุได้แบ่งปันประสบการณ์ชีวิต ทำให้พวกเขารู้สึกว่าแม้จะเกษียณแล้วแต่ยังคงมีคุณค่าและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนรุ่นหลัง

บทบาทในการบำบัดและสร้างความบันเทิง โดยเฉพาะสื่อออฟไลน์ (โทรทัศน์) ยังคงมีบทบาทหลักในการช่วยบำบัดจิตใจและสร้างความผ่อนคลาย (Nostalgia Therapy) ซึ่งมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุมากกว่าสื่อออนไลน์

บทบาทการเปลี่ยนผู้สูงอายุให้เป็นผู้ใช้งานเชิงรุก (Active User) มีปรากฏให้สัมผัสได้ผ่านสื่อออนไลน์มีหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และช่วยลดความโดดเดี่ยวผ่านการสร้างปฏิสัมพันธ์บนสังคมออนไลน์ บทบาทในการประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคมสื่อช่วยทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์และเสนอแนะแนวทางป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีความเท่าเทียมในการเข้าถึงความปลอดภัยและสิทธิต่าง ๆ ในสังคม

สำหรับการทำงานของสื่อในด้านบทบาทหน้าที่ของสื่อ นั้น ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อต่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย มีส่วนประกอบที่สำคัญทั้ง 4 บทบาทหน้าที่ประกอบไปด้วย หน้าที่ในการให้ข่าวสาร หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือการชักจูงใจ หน้าที่ในการให้การศึกษา หน้าที่ในการให้ความบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อ (Media Roles and Functions Theory) ของ Harold D. Lasswell (1948) และ Charles R. Wright (1975)

ข้อเสนอแนะจากการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. การนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลการทำงานด้านสื่อหรือหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ สามารถนำผลการศึกษานี้ไปร่วมพิจารณาวางแผนการผลิตเนื้อหาสื่อให้สอดคล้องกับผู้รับสารที่เฉพาะเจาะจงโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาเรื่องภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) ที่ซับซ้อนในปัจจุบัน

2. สามารถนำข้อมูลเชิงทฤษฎีเพื่อการออกแบบ "นิเวศสื่อ" (Media Ecosystem) สำหรับผู้สูงอายุ โดยงานวิจัยนี้ให้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยต่อเนื่องในอนาคต เกี่ยวกับการบูรณาการสื่อเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเสนอแนวคิดเรื่อง "นิเวศสื่อสำหรับผู้สูงอายุ" ที่สื่อแต่ละประเภทมีบทบาทเกื้อหนุนกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการและนักศึกษานิเทศศาสตร์ในการนำไปต่อยอดเพื่อออกแบบโมเดลการสื่อสาร หรือทำการวิจัยเชิงทดลอง (Experiment) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อวัดประสิทธิผลของเนื้อหาแต่ละรูปแบบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ข้อมูลเชิงลึกแต่ไม่สามารถนำไปสรุปอ้างอิงในภาพรวมได้ทั้งหมด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทำ วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในระดับประเทศ เพื่อสำรวจและประเมินสัดส่วน, พฤติกรรม, และความต้องการของ "ผู้สูงอายุที่เชื่อมต่อโลกดิจิทัล" และ "ผู้สูงอายุที่ยังคงอยู่กับชุมชน" อย่างเป็นระบบ ข้อมูลเชิงปริมาณนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลต่อการวางแผนนโยบายการสื่อสารในระดับชาติให้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

2. การวิจัยบทบาทของ "คนกลาง" ในการสื่อสาร: ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบุตรหลานและคนในชุมชนในฐานะผู้ส่งต่อข้อมูลให้แก่ผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรมี การวิจัยเชิงคุณภาพที่เจาะลึกบทบาทของ "คนกลางในการสื่อสาร" (Communication Intermediaries) เหล่านี้โดยเฉพาะ เพื่อทำความเข้าใจว่าพวกเขามีกระบวนการคัดเลือก, ตีความ, และสื่อสารข้อมูลต่อไปยังผู้สูงอายุอย่างไร การทำความเข้าใจกลไกที่ไม่เป็นทางการนี้จะช่วยให้ภาครัฐสามารถออกแบบ "สาร" ที่ง่ายต่อการส่งต่อและลดการบิดเบือนข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- National Statistical Office. (2022). Statistics of the Elderly. Retrieved July 19, 2023, from <http://www.dop.go.th>
- (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สถิติผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2566, จาก <http://www.dop.go.th>)
- Chotihathai Nopphawong. (1999). *News Consumption, Communication Satisfaction, and Work Performance of Employees in the Siam Cement Group During Business Restructuring. (Master's Thesis). Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.*
- (โชติหทัย นพวงศ์. (2542). การติดตามข่าวสารกับความพึงพอใจในการสื่อสารและการทำงานของพนักงานเครือซีเมนต์ไทยในช่วงการปรับโครงสร้างธุรกิจ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560. ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579).
- Charles R. Write. (1975). *Mass Communication: A Sociological Perspective*. New York: Random House Inc.
- Harold D. Lasswell. (1948). *The Structure and Function of Communication, In The Communication of Ideals. (Edited by Lyman)*. New York: Harper and Row Publishers.
- Lasswell, Harold D. & Abraham Kaplan. (1970). *Power and Society*. New Haven : Yale University press.
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Cambridge: Polity Press.
- Scott, J. (2006). Social research and documentary sources. In *Sage benchmarks in social research methods: Documentary research* (pp. 3–40). London: SAGE.